

Nr 61.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län; given Stockholms slott den 16 februari 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

C. E. Svensson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson, anför:

I proposition den 31 mars 1903, nr 89, gjorde Kungl. Maj:t framställning till riksdagen i fråga om tillgodogörandet av vissa kronan tillhöriga järnmalms- och magnesitinmutningar å kronojord inom Kvikkjokks kapellförsamling av Norrbottens län. Kungl. Maj:t föreslog där-
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 47 häft. (Nr 61.)

*Föregående
riksdags-
beslut m. m.*

vid riksdagen att medgiva, att de ifrågakomna fyndigheterna finge på arrende upplåtas samt att för sådan upplåtelse skulle gälla vissa huvudgrunder. Enligt dessa skulle arrendeperioden sönderfalla i två avdelningar, undersökningsperioden och arbetsperioden. Den förra perioden var avsedd för fyndigheternas fullständiga undersökning och för andra förarbeten m. m. Den skulle utgöra en tid av fem år från och med det år, varunder arrendeavtal mellan kronan och vederbörande arrendator komme till stånd, och skulle arbetet under denna tid bedrivas i den omfattning, att årligen på detsamma nedlades en summa av minst 8,000 kronor, därav minst 5,000 kronor i verkliga arbetskostnader. Arbetsperioden skulle omfatta en tid av 45 år, räknat från undersökningsperiodens utgång eller, där arrendatorn skulle vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, från den 1 januari året efter det, då arrendatorn hos länsstyrelsen gjort skriftlig anmälan i sådant avseende.

Sedan riksdagen uti skrivelse den 22 maj 1903, nr 151, anmält, att riksdagen med viss ändring, som ej avsåg nyss angivna bestämmelser, bifallit Kungl. Maj:ts berörda framställning, godkände Kungl. Maj:t den 5 juni 1903 riksdagens beslut, i vad detsamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag.

Den 26 mars 1904 godkände Kungl. Maj:t förslag till kontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Magnesitaktiebolaget Tarrekaise, å andra sidan, om upplåtande på arrende till detta bolag av dels följande fyra järnmalmsinmutningar å Tarrekaise inom Kvikkjokks kapellförsamling, nämligen nr 2931 Jägaren, 2932 Bruden, 2937 Haren och 2939 Orren, dels de inom de för fyndigheterna nr 2937 Haren och 2939 Orren anvisade utmål belägna magnesitinmutningar, dels ock magnesitinmutningarna Paturkårso nr 1 och 5 samt Hildo.

På därom av omförmälda bolag i mars 1908 gjord ansökning medgav Kungl. Maj:t, med riksdagen, den 12 juni 1908,

att den kostnad, bolaget under år 1903 nedlagt på arbete för de sålunda arrenderade fyndigheternas fullständiga undersökning och för andra förarbeten m. m., finge räknas bolaget till godo såsom för nämnda ändamål nedlagd under år 1908 och bolaget således anses hava fullgjort de arbeten, som enligt berörda kontrakt ålegat detsamma under den där omförmälda försökstiden; samt

att med den i kontraktet omförmälda arbetsperiodens inträdande finge anstå till ingången av år 1914 eller, där arrendatorn skulle vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året näst efter det, då arrendatorn hos länsstyrelsen i Norrbottens län därom

gjort skriftlig anmälan, under iakttagande av att från den tid av 45 år, som arbetsperioden enligt kontraktet omfattade, skulle avräknas den tid, som kunde komma att förflyta från 1908 års utgång till det år, varunder arbetsperioden toge sin början.

I överensstämmelse härmed träffades tilläggsavtal med bolaget den 22 september 1908.

Sedermera har bolaget av Kungl. Maj:t efter framställning till 1913 års riksdag på enahanda sätt medgivits ytterligare fem års uppskov med inträdandet av omförmälda arbetsperiod, i anledning varav nytt tilläggsavtal träffats med bolaget den 6 augusti 1913.

Slutligen har riksdagen i skrivelse den 7 juni 1918, nr 323, anmält, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 22 mars samma år, nr 196, gjorda framställning, medgivit, att tiden för inträdande av den i kontraktet omförmälda arbetsperioden finge, utöver vad i sådant avseende medgivits enligt tilläggsavtal den 22 september 1908 och den 6 augusti 1913, utsträckas till ingången av år 1924 eller, där bolaget kunde vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året näst efter det, då bolaget hos länsstyrelsen i Norrbottens län därom gjort skriftlig anmälan, med iakttagande att från den tid, som arbetsperioden enligt kontraktet och tilläggsavtalen omfattade, skulle avräknas den tid, som komme att förflyta från 1918 års utgång till det år, varunder arbetsperioden toge sin början.

Tilläggsavtal i överensstämmelse härmed har med bolaget träffats den 10 juli 1918.

Uti en den 13 november 1922 dagtecknad, av kommerskollegium med utlåtande den 29 i samma månad överlämnad skrift har nu bolaget anhållit om ytterligare anstånd med arbetsperiodens inträdande. I berörda skrift anför bolaget bland annat följande:

»I sin första underdåniga framställning om vilostånd i mars 1908 omförmälde bolaget, hurusom bolaget med anledning av förslaget om inlandsbanans snara byggande omlagt sin ursprungliga plan att lägga fabriken vid norsk hamn och att dit frakta råvaran för vidare förädling och export och i stället beslutat att bygga fabriker vid Tarrekaise och taga inlandsbanan till utfartsväg för dess produkter samt på densamma införa stenkol m. m. De fördelar, som en sådan förändrad anordning vore ägnad att medföra icke blott för bolaget utan även för svenska staten, belystes utförligt i bolagets hemställan. Bolagets framställning utmynnade i en begäran, att arbetsperioden skulle inträda först ett år efter det inlandsbanan å sträckan mellan Gällivarebanan och Lilla Lule älv blivit öppnad för trafik.

Länsstyrelsen i Norrbottens län fann i sitt i ärendet avgivna yttrande den 9 april 1908 de av bolaget till stöd för ansökningen anförda skälen synnerligen vägande och värda allt beaktande. Det skulle enligt länsstyrelsens åsikt vara av

*Framställning från
Magnesit-
aktiebolaget
Tarrekaise.*

allra största betydelse, om en fabrik anlades vid Tarrekaise. Då stora svårigheter skulle möta för bolaget att, innan några trafikleder hunnit anordnas, kunna övergå till definitiv gruvbrytning, syntes det länsstyrelsen, att Eders Kungl. Maj:t och kronan borde lämna bolaget anstånd att ordna dessa förhållanden. Länsstyrelsen hölle emellertid före, att anståndet borde inskränkas till 1914 års början. Skulle icke inom den föreslagna tiden klarhet kunna vinnas, funnes möjlighet för bolaget att erhålla ytterligare anstånd.

Till vad länsstyrelsen sålunda anfört anslöto sig kammarkollegium och kommerskollegium i gemensamt utlåtande den 11 april 1908. Då frågan var före vid 1908 års riksdag, föreslog statsutskottet en begränsning av tiden till 5 år och uttalade därvid i sitt betänkande, nr 145, att, om icke inom den föreslagna tiden klarhet kunnat vinnas, möjlighet funnes för bolaget att kunna erhålla ytterligare uppskov. Riksdagen beviljade bolagets hemställan i enlighet med statsutskottets förslag och gjorde därmed utskottets uttalande till sitt. Eders Kungl. Maj:t godtog därefter riksdagens beslut. Sedermera beviljades genom förenämnda beslut den 13 juni 1913 förnyat anstånd till början av år 1919.

I underdånig skrivelse den 31 december 1917 anhöll bolaget ytterligare om uppskov till början av 1924, därvid bolaget till stöd för sin framställning anförde följande. Då någon trafikled, som möjliggjorde definitiv gruvbrytning vid Tarrekaise, fortfarande icke hunnit anordnas, vore bolaget försatt i nödvändighet att hemställa om ytterligare anstånd med arbetsperiodens inträdande för en tid av 5 år. Bolaget hyste emellertid den förhoppningen, att transportförhållandena skulle hinna ordnas i så god tid, att gruvbrytningen kunde taga sin början redan före 5-årsperiodens slut. I denna förhoppning hade bolaget nedlagt ett energiskt arbete på att alla nödiga förarbeten skulle vara undanförda till den tidpunkt, då en definitiv gruvbrytning med fördel kunde igångsättas. För utnyttjande av dåvarande goda konjunkturer och tillgodoseendet av det alltmer stegrade behovet av magnesit vore det också av största intresse för bolaget att snarast börja med arbetet. Icke mindre viktigt vore detta ur synpunkten, att först härigenom möjliggjordes för bolaget att få sina i gruvföretaget nedlagda betydande kapital räntebärande. Betydelsen av bolagets förundersökningar och arbeten på fyndigheternas tillrättaläggande för gruvdrift framträdde tydligt år 1916. Nämnda år var det fara värt, att den svenska industrien skulle ställas utan magnesit, då de fordringar, som hade uppställts för erhållande utifrån av erforderlig mängd magnesit, vore synnerligen betungande och svåra att tillmötesgå. Bolaget trädde då emellan och ställde till industriens förfogande behövliga kvantiteter magnesit från Tarrekaise, varigenom den svenska industrien i detta avseende frigjordes från utlandets beroende. Brytningen år 1916 fick emellertid karaktär av enbart försöksbrytning. De enorma transportkostnaderna omöjliggjorde en av bolaget tänkt övergång till ordnad gruvdrift. Först i och med ordnande av trafikförhållandena kunde en sådan igångsättas. I anledning av vad sålunda anförts hemställde bolaget i underdånighet, att anståndet med arbetsperiodens inträdande måtte utsträckas till början av år 1924 eller, därest bolaget skulle vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året efter det, då bolaget hos länsstyrelsen i Norrbottens län därom gjort skriftlig anmälan. Genom ovanberörda nådiga brev den 14 juni 1918 blev denna framställning av Eders Kungl. Maj:t bifallen.

De hinder för igångsättandet av definitiv gruvbrytning, som vid ovan om-

förmälda tillfällen tvingat bolaget att hos Eders Kungl. Maj:t göra framställning om uppskov med arbetsperiodens inträdande, föreligga alltjämt. Bolaget, som emellertid icke uppgivit hoppet att kunna förlägga sina fabriker inom landet, ser sig på grund härav nödsakat att i underdånighet anhålla, att anståndet med arbetsperiodens inträdande måtte utsträckas till början av år 1929 eller, därest bolaget skulle vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året efter det, då bolaget hos länsstyrelsen i Norrbottens län därom gjort skriftlig anmälan.»

Med sitt ovannämnda utlåtande har kommerskollegium överlämnat yttranden i ärendet från bergmästaren i norra distriktet och länsstyrelsen i Norrbottens län, varjämte kammarkollegium den 30 december 1922 på grund av remiss utlåtit sig i saken.

*Yttranden
från myndig-
heter.*

Samtliga myndigheter hava tillstyrkt bolagets ansökning.

Av enahanda skäl, som föranlett beviljandet av de bolaget tidigare meddelade anstånden med arbetsperiodens inträdande, finner även jag mig böra biträda bolagets framställning. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att tiden för inträdande av den arbetsperiod, som omförmäles i kontrakt mellan kronan och Magnesitaktiebolaget Tarrekaise den 26 mars 1904, må, utöver vad i sådant avseende medgivits enligt tilläggsavtal den 22 september 1908, den 6 augusti 1913 och den 10 juli 1918, utsträckas till ingången av år 1929 eller, där bolaget kan vara i tillfälle att tidigare övergå till effektivt arbete, till början av året näst efter det, då bolaget hos länsstyrelsen i Norrbottens län därom gjort skriftlig anmälan, med iakttagande att från den tid, som arbetsperioden enligt kontraktet och tilläggsavtalen omfattar, skall avräknas den tid, som kan komma att förflyta från innevarande års utgång till det år, varunder arbetsperioden tager sin början.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Olof Edström.